

۲۰۵۴۲۰۰

۹۸۷۲۰

مفاهیم بنیادی تئوری موسیقی

علی اکبر قربانی

www.ketab.ir

سرشناسه: قربانی، علی اکبر، ۱۳۵۰-
 عنوان و نام پدیدآور: مفاهیم بنیادی تئوری موسیقی = Fundamental concepts of music theory
 علی اکبر قربانی.
 مشخصات نشر: تهران: هم آواز، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری: ۱۷۶ ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۵۴-۲۰-۶
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: Fundamental Concepts of Music Theory
 موضوع: موسیقی — نظریه
 موضوع: Music Theory
 رده بندی کنگره: MT6
 رده بندی دیویی: ۷۸۱/۰۱
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۸۴۶۰۳۷

مفاهیم بنیادی تئوری موسیقی علی اکبر قربانی

آماده سازی و امور فنی پیش از چاپ و طرح جلد: علی اکبر قربانی
 ویراستار: مریم تحویل داری • چاپ اول: ۱۳۹۸ • شمارگان: ۳۰۰ • قیمت: ۸۵۰۰۰ تومان
 چاپ و صحافی: افست گرافیک
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۵۴-۲۰-۶ ISBN: 978-600-7454-20-6

نشر هم آواز: تهران، خیابان انقلاب، بین بهار و پیچ شمیران، پلاک ۴۰۰، طبقه دوم. شماره ۷
 کد پستی: ۱۱۴۸۸۷۳۸۳۶ • تلفن: ۷۷۵۳۲۹۷۳ - ۷۷۶۱۲۹۲۱ • دورنگار: ۷۷۶۱۲۶۸۲
www.hamaavaz.com info@hamaavaz.com

تمامی حقوق این اثر برای ناشر و مؤلف محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد به هر شکلی بدون اجازه مکتوب ناشر و مؤلف ممنوع است.

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه	۹.....	کلیدهای دیگر برای صداهای انسانی
۱۳.....	فصل یکم	۳۱.....	منطقه صوتی
۱۳.....	فیزیک صوت	۳۱.....	نت‌های طبیعی و نت‌های تغییر یافته
۱۳.....	انواع صدا از نظر موج	۳۱.....	علائم تغییر دهنده
۱۳.....	- موج ساده	۳۲.....	علائم تغییر دهنده مضاعف
۱۳.....	- موج ترکیبی	۳۲.....	آکتراسیون
۱۴.....	ویژگی‌های فیزیکی صدا	۳۳.....	نت‌های آتارمونیک
۱۴.....	- بسامد	۳۳.....	نیم‌پرده‌های دیاتونیک و کروماتیک
۱۵.....	- طول موج	۳۴.....	دیرند
۱۵.....	- دامنه	۳۵.....	خط اتحاد
۱۶.....	- رنگ صوتی	۳۵.....	نقطه
۱۷.....	نغمه و نوفه	۳۵.....	دو نقطه
۱۷.....	ویژگی‌های صدا در موسیقی	۳۶.....	تمرین‌های کتبی فصل دوم
۱۷.....	- زیرایی (نواک)	۳۹.....	تمرین‌های عملی فصل دوم
۱۸.....	- دیرند		
۱۹.....	- شدت	۳۹.....	فصل سوم
۱۹.....	- طنین (رنگ صوتی)	۴۱.....	ریتم و متر
۲۰.....	سوالات فصل یکم	۴۱.....	تاکت
		۴۲.....	ضرب
		۴۲.....	متر (وزن)
		۴۳.....	میزان و خط میزان
		۴۳.....	میزان‌نما
		۴۴.....	ضرب قوی و ضرب ضعیف
		۴۴.....	آناکروسیس
		۴۵.....	متر ساده
		۴۵.....	متر ترکیبی
		۴۷.....	متر نامتقارن یا لنگ
		۴۸.....	روش تشخیص میزان‌نمای ساده و ترکیبی
		۴۸.....	تقسیمات دیگر ضرب‌ها
		۵۰.....	سنگپ
		۵۲.....	تمرین‌های کتبی فصل سوم
		۵۶.....	تمرین‌های عملی فصل سوم
		۲۱.....	فصل دوم
		۲۱.....	نت‌نگاری
		۲۱.....	نت
		۲۲.....	نام نت‌های موسیقی
		۲۲.....	نت‌های موسیقی روی کلاویه‌های پیانو
		۲۳.....	حامل
		۲۳.....	خطوط اضافه
		۲۴.....	کلید
		۲۴.....	حامل مضاعف
		۲۵.....	رابطه بین کلیدها
		۲۶.....	شناسایی اکتاوها
		۲۸.....	وسعت صوتی
		۲۸.....	وسعت صوتی صدای انسان

فصل چهارم

فاصله

۵۷	فاصله ملودیک و هارمونیک
۵۷	فاصله متصل و منفصل
۵۷	نام گذاری فاصله
۵۸	عدد فاصله
۵۹	بنیه
۵۹	فاصله های سه بنیه ای و چهار بنیه ای
۶۰	نام فاصله های یکم تا هشتم
۶۱	روش محاسبه آسان فاصله نت های طبیعی
۶۳	محاسبه فاصله با نت های تغییر یافته
۶۴	چند نکته در مورد فاصله ها
۶۵	معکوس فاصله
۶۶	محاسبه فاصله های ششم و هفتم با معکوس کردن
۶۶	فاصله های ساده
۶۶	فاصله های ترکیبی
۶۷	معکوس فاصله های ترکیبی
۶۷	همخوان و ناهمخوان بودن
۶۷	فاصله آنارمونیک
۶۸	ترایتون
۶۹	تمرین های کتبی و عملی فصل چهارم

فصل پنجم

گام، تنالیت و مُد

۷۳	گام
۷۳	درجه
۷۳	نام درجات گام
۷۴	ردیف صدایی
۷۵	مُد
۷۵	تتراکورد (دانگ)
۷۶	گام های دیاتونیک و کروماتیک
۷۶	گام ماژور
۷۷	گام مینور
۷۷	- مینور طبیعی
۷۸	- مینور هارمونیک
۷۸	- مینور ملودیک
۷۹	مقایسه گام های ماژور و مینور

۷۹	درجات تُنال و مُدال
۸۰	گام ماژور هارمونیک و ملودیک
۸۱	تنالیت (مایه)
۸۱	نام گذاری گام های ماژور و مینور
۸۲	علامت غرضی و سرکلید
۸۳	گام های ماژور دیز دار
۸۴	گام های ماژور بمل دار
۸۵	توالی دیزها و بمل ها
۸۶	مایه شناسی گام های ماژور
۸۷	- گام های ماژور دیز دار
۸۷	- گام های ماژور بمل دار
۸۸	گام های نسبی
۸۸	گام های آنارمونیک یا مترادف
۸۹	دایره پنجم ها
۸۹	گام های موازی یا همانم
۹۱	مایه شناسی گام های مینور
۹۲	گام کروماتیک
۹۲	گام های دیگر
۹۲	- گام پنج نتی
۹۳	- گام هیراجوشی
۹۳	- گام تمام پرده
۹۳	- گام هشت نتی (گام کاسته)
۹۳	- گام افزوده
۹۴	- گام های بلوز
۹۴	- گام های مینور
۹۴	- تودی
۹۴	مُد های کلیسایی
۹۶	مایه شناسی مُد های کلیسایی
۹۹	انتقال
۹۹	- کسب محدوده صوتی مناسب
۹۹	- سازهای انتقالی
۹۹	- انتقال عملی
۱۰۱	- انتقال نظری (انتقال با تغییر کلید)
۱۰۲	- انتقال به یکم افزوده
۱۰۲	مُد های مسیان با انتقال محدود
۱۰۴	تمرین های کتبی فصل پنجم
۱۱۰	تمرین های عملی فصل پنجم

فصل ششم

مفاهیم کلی دربارهٔ هارمونی، کروماتیزم و تنالیت‌های

همسایه ۱۱۱

هارمونی ۱۱۱

آکورد ۱۱۲

سری هارمونیک ۱۱۲

هارمونی تیرس و سری هارمونیک ۱۱۳

ترتیب ۱۱۴

انواع ترتیب ۱۱۴

فونکسیون (نقش) ۱۱۴

نام‌گذاری آکوردها ۱۱۵

مدولاسیون ۱۱۵

مایهٔ همسایهٔ نزدیک (تنالیت همسایه) ۱۱۶

مفهوم پایداری و ناپایداری ۱۱۷

آکوردهای کنسونانت و دیسونانت ۱۱۸

تنال و آتنال ۱۱۸

کروماتیزم ۱۱۸

کروماتیزم در گام‌های کروماتیک ۱۱۹

- کروماتیزم آتنال ۱۱۹

- کروماتیزم تنال ۱۱۹

تمرین‌های کتبی و عملی فصل ششم ۱۲۱

تمرین‌های کتبی فصل ششم ۱۲۴

فصل هفتم

نوا تنس‌ها ۱۲۵

حالت‌ها ۱۲۵

آرتیکولاسیون ۱۲۷

- آکسان (تأکید) ۱۲۷

- مارکاتو ۱۲۷

- اتصال ۱۲۷

- تنوتو ۱۲۸

- استاکاتو (مقطع) ۱۲۸

- اسپیکاتو (بیش مقطع) ۱۲۸

آرتیکولاسیون‌های مرکب ۱۲۸

- متسو استاکاتو (نیمه مقطع) ۱۲۹

تمپو (ثندا) ۱۲۹

- مترونوم ۱۳۰

- علامت تمپو ۱۳۱

- تغییرات تمپو ۱۳۲

- فرمات (توقف) ۱۳۳

تمرین‌های کتبی فصل هفتم ۱۳۴

فصل هشتم

اختصارات ۱۳۵

خطوط میزان ۱۳۵

- خط میزان تنها ۱۳۵

- دولا خط ۱۳۵

- خط میزان نقطه‌چین ۱۳۶

- دولاخط‌های شروع و پایان تکرار ۱۳۶

- دولاخط پایان ۱۳۶

- خط میزان سیستمی ۱۳۶

تکرار ۱۳۷

- ترمولو (تکرار یک نت) ۱۳۷

- باتری (ترمولوی دو نتی) ۱۳۷

- تکرار ضرب ۱۳۷

- تکرار میزان ۱۳۸

- تکرار دو میزان ۱۳۸

- تکرار آرتیکولاسیون ۱۳۸

- تکرار آکسان ۱۳۹

- تکرار سنبه (نشان) ۱۴۰

- دال سنبه آل‌فین (از نشانه تا پایان) ۱۴۰

- داکاپو آل‌فین (از ابتدا تا پایان) ۱۴۰

سکوت‌های طولانی ۱۴۱

نت‌های تزئینی ۱۴۱

- آپازیاتور (پیشا) ۱۴۱

- آپچاکاتورا (پیشای کوتاه) ۱۴۲

- موردنت (گزش) ۱۴۲

- گروپتو (قلاب) ۱۴۳

- تربل (غلت) ۱۴۴

- آریژ ۱۴۵

- گلیساندو ۱۴۵

تمرین‌های کتبی فصل هشتم ۱۴۶

فصل نهم

قواعد مرسوم نت نویسی ۱۴۹

اطلاعات کلی ۱۴۹

حامل و خطوط اضافه ۱۵۰

نت ها و دسته نت ها ۱۵۰

پرچم ها ۱۵۱

شاهین ها ۱۵۱

دو بخش نویسی ۱۵۴

آکوردها ۱۵۵

فضا گذاری رتمیک ۱۵۶

نت های نقطه دار ۱۵۷

علائم تغییر دهنده ۱۵۷

حالت های بیانی و دینامیک ها ۱۵۹

علائم آرتیکولاسیون ۱۶۰

شاهین گذاری بر اساس متر ۱۶۴

وضعیت عمودی ۱۶۵

متن آواز ۱۶۶

تمرین های کتبی فصل هشتم ۱۶۷

منابع ۱۷۵

مقدمه

موسیقی، هنر بیان احساسات به وسیله صداهاست و وابسته به دو عامل ریتم و زیرایی است.^۱ موسیقی علم ترکیب و تنظیم اصوات به صورت هماهنگ و متوازن است به گونه‌ای که برای شنونده خوشایند باشد و از شنیدن آن لذت ببرد و از لحاظ روحی و احساسی با آن ارتباط برقرار کند.

واژه «موسیقی» یا «موسیکا» در اصل یونانی است که در زبان فارسی و عربی نیز به کار می‌رود. این واژه از کلمه «موزیکا»^۲ (یا «موسیکا») گرفته شده که نام یکی از ۹ رب‌النوع اساطیر یونان باستان است. در زبان پارسی برای موسیقی از کلمه «خُنیا» استفاده می‌شده است. خُنیا از ریشه «خونیاک» در زبان پارسی و «هونواک» از زبان اوستایی و دارای دو بخش است: «هو» (به معنی نیک، زیبا، خوش) و «نواک» (به معنی نوا یا صدا).

از دوره های باستان، موسیقی همیشه مورد توجه فلاسفه و دانشمندان بوده و در کنار ریاضیات و به همراه مجموعه رشت های فلسفه عمومی^۳ تدریس می‌شده است. ارسطو^۴ موسیقی را زیر مجموعه ریاضیات می‌دانست و ابونصر فارابی^۵ که در نوازندگی ساز قانون نیز مهارت چشمگیری داشت، کتاب‌های بسیاری در زمینه موسیقی نوشته که مهم‌ترین آن‌ها کتاب «الموسیقی الکبیر» است.^۶ ابن سینا^۷ چندین کتاب در زمینه موسیقی نوشته که در بخش ریاضی از کتاب شفا^۸ نیز به موسیقی پرداخته است. خواجه نصیرالدین طوسی^۹، علم موسیقی را یکی از چهار نوع علم ریاضی (هندسه، عدد، نجوم و موسیقی) دانسته و از آن‌جایی که موسیقی مبتنی بر تئیه و اساسات انسانی است و به ذوق و قریحه سازنده و نوازنده آن هم ارتباط دارد، آن را در زمره هنر نیز قرار می‌دهد.

موسیقی به عنوان یکی از نیازهای روحی و معنوی انسان، تنها شکل هنر است که در هر فرهنگی وجود دارد و همه ملل دنیا از جمله ایرانیان از هزاران سال پیش فرهنگ موسیقایی خاص خود را داشته‌اند.

۱. زیرایی در فصل دوم و ریتم در فصل سوم همین کتاب توضیح داده شده است.
۲. Mousika - یونانیان هر یک از فرشتگان هنرهای زیبا را موز (Muse) می‌گفتند.
۳. رشته‌های مختلف علم و هنر در اندیشه متفکران از یک واحد به نام علوم انسانی^{۱۰} شمع بوده که مجموع این رشته‌ها فلسفه عمومی را تشکیل می‌دادند و دانشمندان این دوره مانند اقلیدس، نیکوماخوس، بطلمیوس، فارابی و ابن سینا رشته‌های گوناگون علمی و ادبی و هنری زمان خود را در یک واحد برقرار ساخته‌اند.
۴. ارسطو یا ارسطاطالیس (۳۸۴ - ۳۲۲ ق.م) از مهم‌ترین فیلسوفان یونان باستان و ملقب به «معلم اول».
۵. ابو نصر فارابی (۸۷۲ - ۹۵۰ م) از بزرگ‌ترین دانشمندان و فیلسوفان ایرانی در دوره قرون وسطی و دنیای اسلام در تمام رشته‌های علوم نظری زمان خود است و از آن‌جایی که بر آثار ارسطو شرح‌های ارزشمندی نوشته است او را «معلم ثانی» لقب داده‌اند.
۶. کتاب‌های دیگر او عبارتند از: «المدخل الی الموسیقی»، «رساله فی الموسیقا» و «القیاسات».
۷. ابن سینا (۹۸۰ - ۱۰۳۷ م)، از مشهورترین و تأثیرگذارترین فیلسوفان و دانشمندان ایرانی که در زمینه پزشکی و فلسفه ارسطویی شهرت فراوانی دارد. وی ۴۵۰ کتاب در زمینه‌های گوناگون نوشته است که شمار زیادی از آن‌ها در زمینه پزشکی و فلسفه است. پنج کتاب از آثار ابن سینا در زمینه موسیقی است که از مشهورترین آن‌ها کتاب‌های «المدخل الی صناعة الموسیقی»، «اللاوحق تمام» و «جوامع علم الموسیقی» می‌باشند.
۸. کتاب «الشفاء» مهم‌ترین و جامع‌ترین اثر ابن سینا، در باب علوم عقلی است که در آن چکیده آرای فلاسفه بزرگ قدیم یونان در همه علوم عقلی، اعم از منطق، طبیعیات، ریاضیات و الهیات فراهم آمده و مورد تحلیل و نقد و بررسی علمی قرار گرفته است.
۹. خواجه نصیرالدین طوسی (۵۷۹ - ۶۵۳ ه.ش، مقارن با ۱۲۰۰ - ۱۲۷۵ م) از دانشمندان برجسته در علوم، اخلاق، منطق، فلسفه، ریاضیات و نجوم و مؤسس رصدخانه مراغه است.

تئوری موسیقی علمی است که از قواعد و اصطلاحات موسیقی صحبت می‌کند و با دانستن آن، می‌توان موسیقی را نگارش و ثبت کرد. اصول نت‌نویسی، بسیار دقیق پایه‌گذاری و مدون شده‌اند و با استفاده از این قواعد می‌توان ویژگی‌های مهم صدا^۱ را ثبت کرد و به بررسی مباحث مهمی مانند گام و تنالیت و فاصله‌های موسیقی^۲ پرداخت.

مبحث تئوری موسیقی که در این کتاب می‌خوانید حاصل چندین قرن تجربه و تلاش آهنگسازان و موسیقی‌دانان غربی در حوزه موسیقی کلاسیک است. تلاش برای ثبت موسیقی، قبل از دوره رنسانس (در قرون وسطی) در اروپا آغاز شد و طی سالیان سال، قواعد آن روند تکاملی خود را طی کرده است، به طوری که امروزه شکل جهانی به خود گرفته و تقریباً همه ملل مختلف دنیا با هر سبک و ژانر موسیقی، برای فراگیری و نگارش آن از همین شیوه بهره می‌برند و به عنوان خط بین‌المللی و یک زبان مشترک در کل دنیا مورد استفاده قرار می‌گیرد. ما ایرانیان نیز از این قاعده مستثنی نیستیم و از اواخر دوره قاجار که نت‌نگاری، به شیوه غرب وارد فرهنگ موسیقایی ما شد، اغلب علاقمندان و استادان، در آموزش موسیقی تلاش یک یا موسیقی دستگامی ایران نیز از همین شیوه استفاده کرده‌اند.

مناسفانه از حگونگی موسیقی از اولین دوران تمدن ایران، اطلاعات چندانی در دسترس نیست. آنچه از سنت‌های تاریخی پیداست، در قرن‌های یکم تا نهم هجری، ایرانیان نیز شیوه‌ای از نت‌نویسی، مبتنی بر حروف، ایجاد داشته‌اند. شناسایی این نغمه‌ها و محاسبه و تطبیق آن‌ها با نت‌های موسیقی به شیوه بین‌المللی، توسط محققین موسیقی ایران مانند مخبرالسلطنه هدایت در کتاب «مجموع الآدوار»، روح‌الله خالقی در کتاب «نصری به موسیقی (بخش دوم)» و دکتر مهدی برکشلی در کتاب «شرح ردیف موسیقی ایران» صورت گرفته است. «سبک» را از رمز قطعات موسیقی قدیم ایران نیز، که با حروف ابجد به همراه شماره نقرات (واحدهای زمان آن‌ها) در کتاب‌هایی مانند «الآدوار» و «رسالة شرفیه» صفی‌الدین ارموی^۳ و «جامع‌الآحان» عبدالقادر مراغی^۴ به جا مانده و در هاله‌ای از ابهام قرار داشتند به وسیله فرهاد فخرالدینی^۵ کشف و به شیوه بین‌المللی نت‌نگاری شده‌اند.^۶

اما سالیان سال شیوه آموزش و فراگیری موسیقی در ایران به شکل سینه به سینه و از طریق به خاطر سپردن نغمه‌ها صورت می‌گرفت و نت‌نویسی به شیوه غربی در سال ۱۲۰۱ شمسی با ورود چند موزیسین فرانسوی که در رأس آن‌ها ژان باتیست لومر^۷ قرار داشت، وارد ایران شد. این زمانه که در نیمه نخست قرن بیستم،

۱. ویژگی‌هایی مانند زیرایی (Pitch)، دیرند (Duration)، شدت (Intensity).

۲. فاصله موسیقایی در فصل چهارم و گام و تنالیت در فصل پنجم همین کتاب توضیح داده شده‌اند.

۳. حروف ابجد شیوه‌ای برای مرتب‌سازی حروف زبان عربی است که بر پایه الفبای اولیه خط فنیقی مرتب شده‌اند. گاهی این شیوه در شماره گذاری موارد یا صفحات نیز به کار می‌رود. برای آسانی از بر کردن ترتیب این حروف، حروف پیاپی به شکل واژه در آمده و تلفظ می‌شوند که عبارت‌اند از: «أَبْجَد - هَوَز - حُطی - کَلَمَن - شَغَفَص - قَرَشَت - نَحَد - ضَطَع».

۴. صفی‌الدین ارموی (۶۱۳-۶۹۳ ه.ق.) ادیب، خوشنویس، نوازنده و موسیقی‌دان ایرانی که دو رساله مهم «الآدوار» و «رسالة شرفیه» از او به جا مانده است.

۵. عبدالقادر مراغی (۷۵۷-۸۳۸ ه.ق.) شاعر، نوازنده و موسیقی‌دان ایرانی که از آثار او می‌توان کتاب‌های «مقاصد‌الآحان»، «جامع‌الآحان»، «کنز‌الآحان» و «شرح آدوار» را نام برد.

۶. فرهاد فخرالدینی (۱۳۱۶- ه.ش)، آهنگساز و موسیقی‌دان ایرانی. برخی از کتاب‌های ایشان عبارتند از: «شرح بی‌نهایت»، «تجزیه و تحلیل و شرح ردیف موسیقی ایران»، «فرم و آفرینش»، «هارمونی ایرانی» و «زیر گنبد مینا».

۷. برای اطلاعات بیشتر رجوع شود به مقاله «شیوه ثبت و نگارش الحان یا آهنگ‌های موسیقی» در کتاب «زیر گنبد مینا، نگارش فرهاد فخرالدینی از انتشارات معین».

۸. Alfred Jean Baptiste Lemaire (1842-1907)، معروف به موسیو لومر، موسیقی‌دان نظامی فرانسوی.

چند نکته درباره این کتاب

علینقی وزیری^۱ که آموزه‌های موسیقی خود را در فرانسه و آلمان به پایان رسانده بود، در سال ۱۳۰۲ شمسی، مدرسه‌ی عالی موسیقی را در تهران تأسیس کرد و با افزودن چند علامت موسیقایی، شیوه‌ی نت‌نویسی غربی و آموزش آن را به شکل رسمی وارد موسیقی ایران کرد.

۱- موسیقی، هنری بسیار پیچیده بوده و دارای مباحث علمی فراوان است. هدف این کتاب، صرفاً آشنایی با مفاهیم اولیه‌ی موسیقی است که دانستن آن‌ها برای همه‌ی هنرجویان موسیقی، اعم از نوازندگان، آهنگسازان و خوانندگان الزامی است.

۲- در این کتاب سعی شده با جامع‌ترین توضیحات و با پرهیز از زیاده‌گویی، مطالب مختلف مورد بررسی قرار گیرند و شیوه‌های ساده و کاربردی که معلمان پس از سال‌ها تجربه کسب می‌کنند، به هنرجو انتقال داده شوند.

۳- در آموزان رشته‌های مختلف موسیقی، می‌توانند فقط فصل‌ها یا بخش‌های مورد نیاز خود را با توجه به پیشنهاد و توصیه‌ی معلم مربوطه مطالعه کنند و خواندن کل مباحث این کتاب برای آنان الزامی نیست.

۴- فصل‌های کتاب به ترتیبی چیدمان شده‌اند که فراگیری هر فصل، هنرجو را برای آشنایی با مباحث بعدی آماده سازد، اما بخش‌هایی از فصل نهم (قواعد مرسوم نت‌نویسی) می‌توانند به ترتیب زیر در فصل‌های دیگر^۲ جابجا شوند:

- حامل، خطوط اضافه، نشانه‌ی نت و پرچم‌ها، در فصل دوم،

- شاهین‌ها، شاهین‌گذاری بر اساس ریتم و وضعیت عمودی و فضاگذاری ریتمیک، در فصل سوم،

- حالت‌های بیانی و علائم آرتیک، سیون در فصل هفتم.

۵- تمرین‌های کتبی و عملی در پایان هر فصل آشنایی و ضروری برای تکمیل و درک مفاهیم هر فصل می‌باشند. بهترین شیوه برای حل تمرین‌های عملی، نواختن آن‌ها روی ساز پیانو است. اگر چه این کتاب می‌تواند شکل خودآموز داشته باشد، اما بهتر است رستی یا نادرستی حل تمرین‌ها توسط یک استاد موسیقی بررسی شود.

۶- معادل فارسی اصطلاحات موسیقی در کتاب آورده شده‌اند، اما اغلب این اصطلاحات به همان شکل اولیه‌ی خود رایج هستند و به کار بردن معادل فارسی آن‌ها الزامی نیست.

۷- در این کتاب از تمرین‌های کتاب «تئوری مقدماتی موسیقی» نوشته‌ی اسپاسبین و کتاب «عناصر موسیقی» نوشته‌ی ژلف تورک نیز استفاده شده است.

در اینجا لازم می‌دانم از استاد عزیزم جناب آقای فرهاد فخرالدینی برای راهنمایی‌های ارزنده‌ی ایشان و دوست و همکار گرامی، خانم مریم تحویل‌داری که به عنوان ویراستار در تألیف این کتاب مرا یاری نمودند تشکر و قدردانی کنم.

علی اکبر قربانی

تابستان ۱۳۹۸

۱. علینقی وزیری (۱۲۶۵-۱۳۵۸ ه.ش)، موسیقی‌دان و نوازنده‌ی تار و مؤسس مدرسه‌ی عالی موسیقی در تهران.